

зберігати власну логіку стратегічного дискурсу, відмінну від логік інших партнерських домовленостей.

Література

1. Walt S. The Origins of Alliances Ithaca.– NY: Cornell University Press, 1987.– 321 p.
2. Snyder G. H. Alliance Politics.– Ithaca, NY: Cornell University Press, 1997.– 432p.
3. Keohane R. Reciprocity in International Relations // International Organization, Vol. 40, No.1.– 1986. – P. 1-27.
4. Rosecrance R. Mergers and Acquisitions // The National Interest.– Summer 2005.– No 80.– P. 65-73.
5. Morrow J. Alliances and Asymmetry: An Alternative to the Capability Aggregation Model of Alliances // American Journal of Political Science.– 1991. – Vol. 35, No. 4.– P. 904-933.
6. Balladur E. Pour une Union occidentale entre l'Europe et les Etats-Unis / Balladur E.– Paris, France: Fayard, 2007. – 158 p.

Шапошніков А.О.

*аспірант кафедри політичних наук філософського факультету
Київський національний університет імені Тараса Шевченка*

КВАЗІДЕРЖАВА ЯК ФОРМА ЗАВЕРШЕННЯ РЕВОЛЮЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ

Під квазідержавою у цій роботі розуміється суб'єкт політики, що постулює себе як держава, проте де-юре та (або) де-факто таким не є, та безперервно існує (існувала) щонайменше 3 роки (визначення автора). Цей термін з'явився у політичній науці у 80-х рр. XX століття для позначення нових незалежних держав Азії та Африки, які отримали незалежність у ході деколонізації та зіткнулися з труднощами у процесі державного будівництва [2].

З того часу вживання слова «квазідержави» розширилося, і охоплює широкий клас політичних суб'єктів, що значно обмежені у здійсненні заявленого ними державного суверенітету. Зазвичай це слабкі, залежні

гравці на міжнародній арені, які не визнаються повноправними учасниками світової політики, – «держави-невдахи» (англ. *failed states*), невизнані держави, приватні політичні проекти, а також радикальні політичні групи, які контролюють певні території з претензіями на державний статус. Прикладом квазідержави першого типу може бути Сомалі, другого – Абхазія, третього – Сіленд, четвертого – Ісламська держава.

Зазвичай квазідержави виникають у періоди великих світових або регіональних потрясінь (війн, революцій, розпадів імперій), коли відбувається ослаблення державних інститутів та загострення економічних, політичних та етнічних суперечностей. Революції – ідеальний політичний процес для ослаблення існуючого або створення нового політичного проекту. Натомість слід зауважити, що жоден революціонер не ставить за мету створити квазідержаву; це, скоріше, результат невдалої революції.

Навіть у разі історичної успішності революції та позитивної ролі у трансформації політичної системи конкретної країни, революції завжди (принаймні тимчасово) супроводжуються ослабленням державних структур. У випадку несприятливої зовнішньополітичної обстановки, значного рівня насильства, ослаблення державного суверенітету призводить до перетворення держави на квазідержаву.

Слід зауважити, що у минулому квазідержави існували значно рідше – адже зазвичай вони просто припиняли своє існування внаслідок завоювання сильнішими сусідами. Проте у новітню епоху міжнародне право проголосило війни поза законом, і повний розпад держави або її завоювання агресором – достатньо рідкісне явище.

Основні причини перетворення постреволюційної держави на квазідержаву:

1. Інституційна слабкість нового уряду. Чистка державного апарату від представників старої влади породжує одразу дві проблеми: втрату інституційної пам'яті та появи групи невдоволених досвідчених управлінців, які різко втратили все.

2. Втрата державою монополії на насильство. У випадку насильницького захоплення влади, реальною силою в країні може стати не традиційний апарат силових структур (армія, поліція, органи державної безпеки), а парамілітарні формування революціонерів, які після перемоги революції ще довго не можуть повернутися до попереднього життя.

3. Нестача легітимності нового уряду (внутрішньої або зовнішньої). Дипломатична доктрина Тобара прямо забороняє визнавати уряди, що прийшли до влади в результаті державного перевороту. Окрім цього, зміну влади може не підтримати значна частина населення країни, що особливо небезпечно у випадку географічного розколу країни за політичними чи, наприклад, релігійними переконаннями.

4. Економічна криза, зuboжіння населення. Жодна революція не здатна швидко вирішити соціально-економічні негаразди, що могли стати причиною революції.

5. Іноземна інтервенція та повна або часткова окупація території країни. Тимчасове безвладдя у столиці робить країну особливо вразливою перед зовнішніми загрозами, адже створює спокусу до загарбання території чи перетворення країни на свого сателіта.

Варто відзначити, що в ході революційних перетворень, може виникнути два різновиди квазідержав. Квазідержави першого типу створюються на основі вже існуючих держав. По суті, це негативне переродження вже існуючого політичного організму та його перетворення на «державу-невдаху».

Квазідержава другого типу – це новоутворення (сепаратистський чи іредентистський проєкт), що не досяг значного успіху в державному будівництві і опинився у повній чи частковій міжнародній ізоляції. Це різноманітні невизнані держави.

Квазідержави – «головний біль» великих держав. Стратегії національної безпеки США та ЄС у редакціях останніх 15 років зазначають, що такі політичні утворення, з огляду на незадовільний стан економіки та злочинність, сприяють розвитку міжнародного тероризму. Саме тому квазідержави, зокрема «держави-невдахи» «можуть бути предметом... обмеження свого суверенітету, наприклад, політичних чи економічних санкцій, присутності іноземних військових сил на своїй території чи інших воєнних обмежень, на зразок безполітної зони» [2].

Власне, існує дві активні стратегії щодо квазідержав, які поетично можна назвати «підтримання на плаву» та «новий план Маршалла». Обидві стратегії мають однакову тактичну ціль – не допустити нестабільності та тотального зuboжіння у квазідержаві з одночасним збереженням лояльного політичного режиму. Водночас, «новий план Маршалла» за сприятливих умов дозволяє квазідержаві зробити ривок

вгору та перейти у «вищу лігу», – власне, стати Державою і розвиватися самостійно.

Як висновок, слід зазначити, що квазідержави не є абсолютно негативним явищем світової політики. Це неминучий чинник функціонування нинішньої системи міжнародних відносин, що прийшла на зміну світовій системі імперіалізму та колоніалізму. Проте квазідержави – це потенційно вибухонебезпечні регіони, оскільки їх керівництво не здатне гарантувати населенню права і свободи, а також достаток рівня країн «першого світу». Саме тому обов'язок світових лідерів – оперативно запобігати конфліктам та сприяти «історіям успіху» – перетворенню квазідержав на повноцінні держави. «Далекосхідні тигри» – тому найкращий приклад.

Література

1. Amburn B. The Failed States Index 2005 [Електронний ресурс]. Режим доступу : http://www.foreignpolicy.com/articles/2005/07/01/the_failed_states_index_2005
2. Jackson R. Quasi-States: Sovereignty, International Relations, and the Third World / R. Jackson. – Cambridge : Cambridge University Press, 1990. – 225 p.